

Karlavagnsplatsen

Juryns utlåtande

I samråd med Sveriges Arkitekter, Stadsbyggnadskontoret i Göteborg samt kommunala bolaget Älvstranden Utvecklings AB bjöd Serneke AB i januari 2014 in till tävling för utformning av området Karlavagnsplatsen, ett dynamiskt stadsområde på Lindholmen som bland annat ska innehålla ett av Nordens högsta hus.

Syfte

Tävlingens syfte var att få fram högkvalitativa, realiserbara förslag till skyskrapa och stadskvarter på Lindholmen. Det vinnande förslaget skall ligga till grund för fortsatt detaljplanering och projekteringsarbete.

Bakgrund

Planerna på att utveckla Göteborg pågår med full kraft. I oktober 2012 tog kommunfullmäktige beslutet om visionen för hur Älvstaden kan och bör utvecklas på bästa sätt.

Visionen är "Älvstaden – öppen för världen" med ledorden – inkluderande, grön och dynamisk.

Här möts det gamla och det nya, det redan kända och det okända. I staden finns utrymme för gemenskap och nya initiativ. Den ska utformas så att den helar staden, möter vattnet och stärker den regionala kärnan. För att lyckas med detta krävs aktiv öppenhet, samarbete, kunskapsutveckling och ett tydligt ledarskap.

Karlavagnsplatsen kommer att utvecklas i denna anda och på ett positivt sätt knyta an och bidra till stadens 400-årsjubileum och dess framtida utveckling.

Projektet med en skyskrapa i Göteborg har redan väckt stort intresse i såväl Sverige som utomlands. Den höga byggnaden har alla förutsättningar att bli just det landmärke som avses för att ge det äldre hamn och varvsområdet ytterligare attraktion och vitalitet och utgör ett spännande delmoment i projektet "Karlavagnsplatsen".

Tävlingsuppgift

Tävlingsuppgiften var att med kostnadsmedvetenhet ge förslag på en tät och dynamisk, upplevelserik blandstad med varierande höjd och uttryck där folk trivs och nyttjar stadsdelen både dag och kvällstid. Det färdiga förslaget ska ha hög densitet och länka samman områdena genom kopplingar mot närliggande områden och vattnet för att bli startskottet för vidare utveckling av Lindholmen i stort.

I uppgiften ingick även att skapa urbana mötesplatser i lägen som bidrar till ett levande stadsområde.

Uppgiften är att ge förslag på hur ett samtida och yteffektivt boende kan se ut med utgångspunkt i social, ekologisk- samt ekonomisk hållbarhet.

Uppgiften var även att skapa en av Nordens högsta byggnader med stort visuellt avtryck. Skyskrapan ska signalera vitalitet och framtidstro och vara en symbol för stadsdelen och en stolthet för alla göteborgare.

Uppgiften var att visa hur skyskrapan kan integreras i kvarteretsstrukturen. Byggnaden ska vara en del av kvarterets sociala och arkitektoniska sammanhang och inte stå som en solitär. En viktig aspekt gällande placeringen av skyskrapan är att den ska ligga i en bra siktlinje från hamnkanalen och ligga i direkt eller nära anslutning till Lindholmsallén.

Deltagande arkitektkontor

Tävlingen var öppen endast för följande inbjudna arkitektföretag/team, utvalda genom ett öppet kvalificeringsförfarande:

- Ian Simpson Architects
- Manuelle Gautrand Architects
- Skidmore Owings & Merrill (SOM)
- Wingårdhs Arkitektkontor
- Zaha Hadid Architects

Inlämnade förslag

Samtliga förslag lämnades in i tid och uppfyllde kraven för bedömning. De inlämnade förslagen är:

- Kyssen
- Ursa
- Glasklart
- Svall
- Polstjärnan

Jury

Den jury som hade till uppgift att bedöma förslagen bestod av:

- Björn Siesjö, arkitekt SAR/MSA Stadsarkitekt Stadsbyggnadskontoret Göteborg
- Anders Svensson arkitekt SAR/MSA, Älvstadsprojektet Stadsbyggnadskontoret Göteborg
- Olle Lindkvist, Älvstranden Utvecklings AB
- Erica Bengtsson Miljöstrateg, Älvstranden Utvecklings AB
- Ola Serneke, VD Serneke AB
- Alban Herlitz, Projektutvecklingschef Serneke AB
- Louise Masreliez, arkitekt SAR/MSA utsedd av Sveriges Arkitekter
- Christer Malmström, arkitekt SAR/MSA utsedd av Sveriges Arkitekter

Tävlingsjuryns sekreterare är Claes Larsson, Arkitekt SAR/MSA, Sveriges Arkitekter. Tävlingsfunktionär har varit Jonas Johansson, Serneke AB

JURYN S AMMANFATTNING ÖVER TÄVLINGEN:

Juryn har gjort en helhetsbedömning av förslagen i enlighet med följande kriterier utan inbördes ordning, samt utifrån de krav och önskemål som ställts i programmet:

Arkitektonisk gestaltning

- Visuellt uttryck
- Innovation i uttryck för skyskrapan
- Hur skyskrapan landar i stadsmiljön och förhållande till gatumiljö.
- Urbana kvaliteter: hur väl förslaget tillför arkitektoniska och stadsbyggnadsmässiga kvaliteter till området.

Funktion

- Hur yteffektiva bostäderna är
- Hållbarhet
- Sol-/skuggpåverkan
- Vindpåverkan

Utvecklingsbarhet

- Flexibilitet, hur förslaget kan utvecklas inom sitt koncept
- Möjlighet till etappindelning

Genomförbarhet

- Bostädernas/bostadsområdets attraktivitet. Hur säljbara bostäder antas vara.
- Hur väl projektet uppfyller kraven på byggbarhet och kostnadsmedvetenhet.

De inkomna bidragen visar på en bredd vad gäller angreppssätt och tolkning av tävlingsuppgifterna.

Hur man tolkat önskemålet om en tät blandstad med urbana stråk och mötesplatser varierar mellan förslagsställarna. I ett par av bidragen har man föreslagit gallerior som svar på möjligheten till handel och utåtriktad verksamhet.

Att länka samman områdena genom kopplingar mot närliggande områden och vatt-net verkar inte ha varit en lätt uppgift och det saknas naturliga och attraktiva platser för möten i flera av förslagen.

I en del bidrag har man fokuserat på att gestalta skyskrapan och inte arbetat klart med stadsstrukturen och de urbana kvarteren eller valt att inte fokusera på det urbana livet och områdets attraktionskraft.

Juryn saknar mer utvecklade tekniska redovisningar och förklaringar till de valda konstruktions- och energilösningarna. Tävlingsbidragen är generellt i avsaknad av information om analys och motiv till föreslagna lösningar.

I de fall man lyckats integrera kvartersväv och skyskrapa till en helhet har detta varit framgångsrikt.

Social konsekvensanalys och barnkonsekvensanalys

Göteborgs stad har ett verktyg för social konsekvensanalys för stadsutvecklingsprojekt. Juryn har använt det för resonemang på samtliga tävlingsbidrag. Det innehåller kategorier om sammanhållen stad, samspel, lek och lärande, vardagsliv, identitet samt hälsa och säkerhet. Varje kategori har diskuterats på en skala från byggnad och plats, närmiljö, stadsdel och stad.

Bedömningen återfinns under respektive förslag.

Kategorier:

- *Sammanhållen stad*
Göteborg är idag en segregerad stad. Hur kan samband och kopplingar stärkas och barriärer överbryggas för att göra staden mer sammanhållen? Sociala och rumsliga sammanhang/kopplingar och stråk/variation och blandning kontinuitet/lokalisering av offentliga funktioner/hälsa och trygghet

- *Samspel*
Förslagen med högt hus i sig har ett samspel i staden då Göteborg tänker sig ett antal "tutor" av höga hus i Älvstaden.
- *Vardagsliv*
Generellt ansåg juryn att en galleria ger sämre förutsättningar jämfört med kvartersbottenvåningar. Småskalighet är en bra grund att utgå ifrån för att få till service.
- *Identitet*
- *Hälsa och Säkerhet*

Förslagen har även bedömts ur ekotjänst perspektiv.

JURYNS BESLUT- Efter avslutad bedömning har juryn utsett förslag **xxxxxxx** till vinnare av tävlingen.

Göteborg 2014-05-28

Björn Siesjö	Ola Serneke
Alban Herlitz	Anders Svensson
Erica Bengtsson	Olle Lindkvist
Louise Masreliéz	Christer Malmström

För Sveriges Arkitekters Tävlingsnämnd

Claes Larsson

JURYNS OMDÖMEN:

Polstjärnan

Förslagsställare: Skidmore Owings & Merrill INC genom *Kent Jackson, Peter Jackson, Martin Grinnell, Yasemin Kologlu.*

Entasis AS genom *Christian Cold, Bente Andersen, Jorrit Verduin, Kåre Rønne.*

COWI genom *Jens Fussing, Ulf Sjöling, Patrik Wiberg, Magnus Nilber.*

Ett identitetskapande förslag som tar ett helhetsgrepp om både skyskrapa och stadsmiljö. Förslaget integrerar närmiljön till en helhet som ger möjlighet till en levande stadsmiljö. Skyskrapans tydliga identitet ger karaktär och vitalitet till Lindholmen och blir Göteborgs nya landmärke och stolthet.

Förslaget tar sin utgångspunkt i en idé om att omforma den intilliggande delen av Lindholmsallén och integrera en parkmiljö som kopplar samman området till en helhet. Parken är inkluderande och om den genomförs kan den bli en mötesplats för alla. Lindholmsallén omvandling till park ger stor potential för ekosystemtjänster. Parken som en del av ett ringformat grönstråk är bra ur stadens perspektiv. Gröna tak på alla byggnader för dagvattenhantering och en damm för att ta tillvara regnvattnet är goda lösningar.

Man beskriver en god analys av stadsrummen både i den mindre skalan och för hela Göteborg med Lindholmen i ett sammanhang. Detta kan bli knutpunkt Lindholmen. Stads kvarteren ger stora möjligheter till efterfrågat urbant liv med flera goda platsbildningar och möjligheter till handel, caféer, restauranger och andra mötesplatser – både kommersiella och ickekommersiella.

Stadsmiljön känns trygg och genomtänkt med få baksidor som inte kan befolkas. Förslaget har vistelseytor i bra lägen där det inre torget bjuder in. En mänsklig skala och många olika typer av platser ger möjlighet till samspel. I marknivå finns skyddade platser från både vind och buller.

Parklösningen ger trygg och säker miljö att vistas i även trafiksäkerhetsmässigt.

Karlavagnsgatan hanteras som en resurs och kan bli en stadsgata på sikt vilket gör att hela det beskrivna planområdet kopplas ihop. Polstjärnan hand om kopplingar föredömligt, både nord-syd och öst-väst och skapar mötesplatser och rumslighet så att man vill mötas utomhus. Förslaget blandar gårdar för boende med bra gaturum.

Byggnadskropparnas form och placering går utmärkt att studera vidare i en fortsatt process.

Skyskrapan är både enkel och intresseskapande i sin formgivning. Med enkla medel varierar byggnaden i både höjd och i sidled med en lek med fasadens material i betong och glas. Det är intresseväckande och intrikat gestaltat.

Den höga byggnadens skala och placering är väl förankrad på platsen och i betraktelse på långt håll.

Tornets föreslagna krenelering med föreslagen belysning kan bli identitetsskapande för både platsen som för Göteborg. En välutvecklad idé om toppvåningen gör tornet till inbjudande destination.

Den repetitiva strukturen gör byggnaden lätt att producera kostnadseffektivt. Bostäderna är väl lösta med goda utsikter från alla håll. Buller och smutsig luft kan bli en svårighet om balkongerna är öppna.

Sammantaget har förslaget hittat rätt i sitt sökande efter en attraktiv urban miljö och en intresseväckande hög byggnad.

Projektet går väl att etappindela och har alla möjligheter att utvecklas. De föreslagna gestaltungsprinciperna kan fungera som en garant för att bibehålla kvalitet över tid.

Kyssen

**Förslagsställare: Jan Simpson Architekt Ltd
Wsp Sverige AB**

Ett förslag som fokuserar på gestaltningen av skyskrapan eller, i detta fall, skyskrapor.

De två byggnadskropparna förhåller sig till varandra som en isär dragen enhet som vänder sig mot eller ifrån varandra beroende på tolkningssätt.

Skyskraporna står fritt på en öppen park- eller torgyta med en separat byggnadsvolym som fond mot Karlavagnsgatan.

Under mark ligger en galleria i ett plan och garage i två plan.

Juryn bedömer förslaget som formdrivet och färdigt och därför inte förändringsbart eller möjligt att etappindela. Förslaget bedöms som för förfinat och polerat och ger en privat känsla eller signalerar gated community

Förslaget snarare skärmar av sig än bjuder in omgivningen.

Det blir en diskrepans mellan den höga och lägre delen vad gäller utblickar och utsikt – den höga delens bostäder får en fantastisk utsikt över västerhavet medan från den lägre delen får man begränsad utsikt och dessutom insyn från byggnaden mitt emot. Det tydliga greppet med det stora torget – den kontinentala piazzan – bedöms av juryn inte alls svara upp mot önskemålet om en tät blandstad som är inbjudande och attraktiv under hela dygnet utan riskerar att bli ödslig och utan rumslighet. Stora, öppna ytor rådet det ingen brist på i området. Det nord-sydliga stråket blockeras trots stora ytor där det är oklart var allmänheten har tillträde. Kommersiell galleria under mark ger ingen positiv effekt på mötesplatser/offentliga rum och bedöms bli exkluderande.

Urbana trädgårdar för närodlat mat ger begränsad nytta men blir ett trevligt inslag. Park ovanpå galleria ger mycket begränsade förutsättningar för växtlighet och ger inte god dagvattenhantering.

Förslagets konstruktiva uppbyggnad gör att skyskraporna blir kostsam att uppföra. Beskrivningen av fondbyggnaden mot Karlavagnsgatan är för bristfällig för att kunna bedömas.

Ursa

Förslagsställare: Manuelle Gautrand Architecture genom Manuelle Gautrand
Equator Stockholm AB genom Yves Chanteteau
Terrell Group SAS genom John Hanlon
Bengt Dahlgren Stockholm AB genom Joakim Nordemo

Förslaget presenterar en spännande idé med byar eller sociala gemenskaper på höjden. Byarna avgränsas i höjd av trädgårdar i höga växthus. De olika delarna i byggnaderna gestaltas även med olika material: betong, trä och glas vilket är innovativt och skapar en spänning och variation. Det ger ett sympatiskt bidrag till stadens identitet och förslaget andas mycket Göteborg med sitt tillåtande uttryck.

Förslaget beskriver att de höga husen landar i en stor volym i tre våningar som bildar ett helt kvarter. Den galleria som föreslås innehåller restauranger, handel, bostadsservice och spelarkad. Tanken är att rörelsestråken ska gå igenom gallerian vilket juryn ställer sig frågande till om det löser uppgiften med att skapa en levande stadsdel som fungerar dygnet runt.

I och med att de höga byggnadsdelarna landar i den lägre volymen måste projektet byggas i sin helhet på en gång och är därmed inte lätt att etappindela. Förslaget är sparsmakat beskrivet och inte lätt att bedöma och förslaget tar inte upp resonemang om hållbarhet och energilösningar tillfredsställande. Att bygga i trä från våning 40 till 60 bedöms som alltför osäkert och en för stor utmaning i projektet.

Förslaget lyckas inte med kopplingen nord-syd med den stora kvartersvåning som blockerar. Gallerian är mer exkluderande än gatumiljöer och tillgängligheten kan ifrågasättas med tanke på öppettider etcetera. De föreslagna parkerna är 3 våningar upp vilket kan bli exkluderande. Parkerna ovanpå galleria är gröna vilket kan fördröja visst dagvatten och bidra med biologisk mångfald samt hälsofrämjande. Dock är det svårt att realisera träd som i förslaget.

Det enda torg som finns ligger på skuggsidan. Juryn ser inget sammanhang mellan Gallerian och områdets behov av platser för människor. Förslaget har osammanhängande stråk vilket medför risk för tomma miljöer. Förslaget har mycket gröna miljöer men dessa ligger i skyskrapan vilket inte ger några positiva effekter på stadsmiljön, men positivt för boendemiljön.

Glasklart

Förslagsställare: Wingårdh arkitektkontor AB genom *Gert Wingårdh och Jonas Edblad*.
Medverkande: *Filip Rem, Petter Hauffman, Erik Revellé, Ingrid Alerås, Linnea Larsson, Sanna Bergman Svärd, Saara Franzelius, Rasmus Wearn, Johan Talje, Sofia Arvidsson, Daniel Frickeus, Micael Dillner, Fredrik Gullberg, Ola Frödell, Leon Brito, Robert Hendberg*.
WSP group genom *Mårten Sandell, Kent Arvidsson, Emil Brink, Björn Peterson, Henrik Nilsson, maria Lindelöf, Anna Landefors Limdal, Kurt Möller, Lisa Håkansson, Zacharakis Elefterios, Per Friberg, mattias Petersson, Pertik Holmquist, Klas Johansson (EDRMedeso AB)*

Detta förslag presenterar en elegant monolit i ett nästan skirt luftigt uttryck. Skyskrapans gestaltning bygger på glasets transparens i olika grad. Den höga byggnaden är enkel i sin struktur men skapar en spänning med ett effektivt grepp att vrida volymen från 56:e våningen med 90 grader. Det föreslås även en destination med en inbjudande sky walk högst upp.

Gestaltningen uttrycker en exklusivitet som kräver ett säkert utförande med fines i detaljering för att kunna uppnå den luftiga och transparenta effekten. Det höga husets själsäkerhet känns inte igen i resten av förslaget. Det närliggande höghuset måste enbart ses som en symbol för en volym som skulle kunna placeras där. Juryn anser att förslaget skulle ha vunnit på att låta skyskrapan vara den monolit som den uttrycker, utan konkurrens av andra.

Skalmässigt fungerar den höga byggnaden bra men utformningen av stadskvarteren är inte lika väldefinierad och ger visserligen möjligheter till goda platsbildningar med detta är fullt ut inte omhändertaget och kvarterets byggnadskroppar känns osäkert placerade. Bra omhändertagna kopplingar i nord-syd riktningen. Goda neutrala offentliga rum med fokus på gång och cykel skapar en mänsklig attraktiv miljö. Bostäderna i skyskrapan är underordnad den yttre formen och det är oklart vad i bostäderna som är glasväggar och vad som är tunga väggar.

De balkonger som långt ifrån alla lägenheter har är lätta och fullt uppglasade. Juryn ställer sig fråga hur användbara de kan bli av flera aspekter. Dels kan ett helt uppglasat uterum mer än hundra meter upp kännas otryggt dels är måtten relativt små vilket kan minska möblerbarhet. En fråga juryn ställer sig är om balkongerna istället blir förråd eller komma att täckas in. Balkongerna kan med säkerhet bullersäkras. Det är även en relativt stor insyn mellan balkong och närliggande bostad.

Förslaget är genomtänkt och har god kontroll över konstruktion och byggbarhet samt Miljöanpassad byggnation. Byggnaden beskrivs använda både värme och kyla på ett smart sätt. Däremot undrar juryn hur det termiska klimatet i höghuset kan komma att bli.

Förslaget redovisar en bra gestaltning av bottenvåningarna som blir attraktiva och ger möjlighet för dygnet-runt aktivitet vilket ofta upplevs tryggt.

Det är risk för vindtunneffekter av den böjda fasaden i den lägre byggnadskroppen. Träd placerade för att motverka fallvindar är ypperligt exempel på att använda grönskan som resurs i stadsmiljön. Gröna tak för fördröjning av dagvatten fungerar. Inhemska arter håller över tid och kräver mindre skötsel.

Svall

Förslagsställare: Zaha Hadid Architects

Ett mycket särpräglad förslag med en grupp av fem höghus med variation i höjd men med samma formspråk i fasader. Byggnadernas placering gör det möjligt att skapa bra platsbildningar men detta är inte alls omhändertaget. Den inbördes placeringen av huskropparna är inte motiverad och bedöms kunna studeras vidare.

Förslaget är sterilt presenterat med ett exkluderande uttryck som känns mer business än bostäder och skapar ingen tydlig destination. Gatumiljön känns ogästvänlig och otrygg och inte inbjudande till möten med spetsiga upphöjda podium man inte ser runt.

Förslaget har inte utvecklat några vistelseytor alls som bjuder in till samspel och önskemålen om vardagsliv och en levande stadsmiljö har inte omhändertagits. Juryn har svårt att se hur daghem och skola kan integreras i miljön. Ingen grönska och inga ekosystemtjänster presenteras i förslaget.

Många av bostäderna är bra gestaltade men redovisar en tveksam fönstersättning. Förslaget bygger på gestaltningen av det storskaliga rastret i fasaderna och gör försök att helt integrera raster och stomme men når inte riktigt det målet vilket är synd. Hade fasadernas uttryck och stommens konstruktion varit en enhet hade det varit både innovativt och spännande.

Den konstfullt uttryckta fasaden kan mycket väl fungera som både solskydd och som dämpare av vindar.

Förslaget är inte så produktionsvänligt och juryn diskuterar om hur och i vilket material fasaderna skulle kunna utföras och konstaterar att om det skulle kunna göras i plåt lokalt i Göteborgs hamn skulle det vara mycket intressant.

Om ett sådant förslag skulle utvecklas vidare skulle det vinna på att rensas både i form och i byggnadernas antal – det behövs inte att alla huskroppar har samma koncept i fasadgestaltningen eller heller inte att det måste vara fem byggnader.